

IMMIGRACIÓ - ESCOLA: PROBLEMA O REPTA?

Bartomeu Cantarellas Camps

Les migracions, al llarg de la història, han marcat la creació i la transformació de les societats. Avantpassats nostres desplaçats a França, a Alemanya, a Cuba, a Sud-amèrica...; més recentment, cridats per l'explosió turística -construcció, hoteleria- molts de treballadors de la península arribaren aquí i uns s'hi instal·laren i d'altres hi arrelaren; darrerament, des de fa una dècada, pel cap prim, la recepció d'immigració -de països molt diversos i de diferents continents- no ha fet més que augmentar a ritme accelerat. Aquest nombrós conjunt de gent heterogènia amb una cultura pròpia d'origen: llengua, creences, normes de conducta i pautes de comportament distints s'ha d'integrar en una societat establerta i conformada per una cultura diferent i aquesta societat receptora ha de procurar l'assimilació del conjunt nouvingut. Quan aquestes migracions es produeixen amb comptagotes el procés d'integració i assimilació resulta aparentment més simple i fàcil que quan, com és ara, la migració és cabalosa: habitatge, treball, salut, educació... En qualsevol cas, la integració mai és exempta de conflictes i de topades i l'assimilació hauria d'evitar el component que pot tenir d'absorció de la cultura d'origen per part de la cultura receptora i hauria de cercar un marc on el respecte, la tolerància i la constatació de les diferències sigui un espai d'encontre, de reconeixement i d'acceptació.

"...incorporar de manera adequada cada persona nouvinguda en qualsevol moment del curs, és més bo de dir que no d'aconseguir."

La immigració obliga a obrir moltes portes i una d'elles -prou important de present i de futur- és la de l'educació, i més concretament la de l'escola com a institució. Ara bé, l'arribada d'alumnat nouvingut a qualsevol centre escolar comporta una sèrie de dificultats ja des d'abans de la seva incorporació a cada centre. Vegem-ne algunes, que poden ser les més immediates:

L'Administració educativa, des de la seva oficina d'escolarització s'ocupa d'ubicar l'alumnat en funció de les vacants, és a dir, de la disponibilitat de places escolars als diferents centres docents. La funció primera de la Conselleria d'Educació i Cultura es redueix en aquest sentit a ser una pura i simple

Foto cedida pel CP Llorenç Riber de Campanet

oficina de col·locació i, en conseqüència, distribuir l'alumnat i adjudicar-li un nivell educatiu en funció de l'edat de cada sol·licitant; després, cada centre s'ho farà! Aquí cal demanar-se: seria molt difícil establir una certa planificació prèvia? Per exemple, veure, des de la instància administrativa, de fer una reserva de places a tots els centres sostinguts amb fons públics; adscriure l'alumnat per algun criteri més que el d'edat a més del de -quan es pot- per proximitat del domicili al centre escolar; estudiar cada sol·licitud per saber quina és la millor proposta que se li pot fer segons: lloc de procedència, nivell formatiu, desconeixement d'una o d'ambdues llengües -oficial i cooficial- de la nostra comunitat i del nostre sistema educatiu, situació familiar en cada cas -ajudes per a llibres de text i material escolar, per desplaçament, etc.- entre d'altres. És a dir, limitar-se a donar al sol·licitant de plaça escolar un paper on només s'indica que aquella persona, a partir d'una data determinada, s'incorpora a un centre i a un nivell determinat, esdevé una tasca purament burocràtica i traspasa tota la feina i la responsabilitat als centres docents, per si no n'hi havia prou amb el que a aquests ja els plou.

Des dels **centres escolars**, fer que la seva organització i planificació sigui prou flexible com per poder incorporar de manera adequada cada persona nouvinguda en qualsevol moment del curs, és més bo de dir que no d'aconseguir. Organitzar les classes d'acollida lingüística (immersió) en una o dues llengües, formar aquests grups sovint excessivament nombrosos d'alumnes -i la variació del nombre pot resultar molt alta en funció del degoteig de nou

alumnat que es va incorporant-, tenir professorat preparat -a cada centre- i dedicat a modificar i reajustar la programació i planificació per adaptar-la a les noves incorporacions; haver de formar grups força heterogenis quant a edat de l'alumnat, quant a llengua de procedència -romànica o no- són alguns dels aspectes als quals ha de respondre cada centre. I els recursos, tot i haver-n'hi, són poques vegades suficients i sovint no són els adients.

Pel que fa al **professorat**, acaba essent massa feixuc el pes que li cau a sobre quan a les classes d'acollida lingüística la seva aula és una autèntica torre de babel amb un punt de partida molt divers i complex i un desenvolupament al llarg del curs que no sempre genera la satisfacció pertinent; o quan, a més d'atendre la diversitat natural de l'aula, veu com li incorporen un alumnat amb unes necessitats educatives específiques; o quan es produeixen les lògiques discrepàncies pel tractament que s'ha de fer, en cada cas particular, en funció de les mancances o necessitats de l'alumne; o quan el professorat d'immersió de català veu que la seva feina queda força neutralitzada si l'alumnat rep després les classes de la resta de matèries, en trobar-se dins el grup de referència, en castellà. És a dir, la sensació d'angoixa pot caure sobre l'ànim d'un professorat que ha de realitzar una tasca per a la qual no se l'ha instruït ni se sent suficientment preparat; una tasca

que ha d'afrontar a partir del seu voluntarisme, del seu sentit de responsabilitat -implicació- professional i del seu compromís o consciència social.

Finalment, l'**alumnat nouvingut** que, en lloc de ser per a qui es planifica i treballa, pot acabar essent un objecte més del sistema educatiu: de la seva administració, de la seva organització i planificació o de la seva actuació -és a dir, pot passar de protagonista a element del decorat que servirà, si més no, per emplenar estadístiques-; un alumnat que a la commoció de trasterrar-se s'hi afegeix la d'incorporar-se a un nou sistema educatiu que no està pensat per a ell i en el qual tot és distint: llengua -o llengües- que desconeix o no coneix suficientment, nova cultura, nous costums, nous companys i companyes; diferents normes d'actuació, de convivència i de relacions - amb professorat, amb alumnat-, diferents horaris, matèries i un llarg etcètera fins arribar a la pèrdua de la seva identitat com a individu amb una cultura pròpia.

El binomi immigració-escola s'ha convertit, a hores d'ara, en una font de problemes que ens ha sobrepassat. Des del punt de vista semàntic la paraula "problema" en té una de complementària que és "solució"; si no n'hi ha de solució, aleshores tenim una enigma, un misteri o quelcom semblant, però, no un problema; des de la matemàtica, si un problema no té solució és perquè o no s'ha trobat o està mal plantejat. El repte que se'ns presenta és precisament el de trobar solucions a la realitat problemàtica que tenim davant. El repte consisteix a trobar els camins per a la integració, tot respectant els trets culturals de cada individu. El repte és fer propostes efectives de canvi per tal d'acollir de forma més cohesionada aquest alumnat. Solucions, camins, propostes... algunes de les quals podrien ser, sense intenció d'apuntar-les totes, perquè qualsevol sistema educatiu ha de ser prou flexible -en teoria- per donar resposta a una societat canviant i viva, en contínua transformació:

1. Deixar de ser, l'oficina d'escolarització, la instància purament administrativa i burocràtica de col·locació escolar per convertir-se en un ens que fa el primer diagnòstic en cada cas, la qual cosa significa tenir professionals preparats i amb coneixements més especialitzats per tal de veure quines són les primeres actuacions que s'han d'aplicar a cada persona.
2. Crear bosses d'ajuda per a l'adquisició de material escolar en tots aquells casos que la situació econòmica familiar de l'alumnat nouvingut ho requereixi.

3. Adscriure i distribuir l'alumnat a tots els centres sostinguts amb fons públics, però, estudiar en cada cas quan s'ha de fer la plena incorporació. En aquest sentit, crear uns equips docents a uns centres específics amb professorat expressament preparat en didàctica per a l'ensenyament de segona llengua; fer una immersió -que fos submersió- més intensa quan a temps i a dedicació, i una vegada aconseguit el coneixement bàsic, indispensable per a la comunicació de la llengua oficial de la nostra comunitat -la catalana- i de la llengua cooficial -la castellana- si és el cas, incorporar l'alumnat al centre corresponent on haurà de seguir la seva formació. Així, probablement, s'evitaria l'associació que sovint fa l'alumnat nouvingut -i també les famílies- quan s'estableix la correspondència errònia de: **immersió = repetició de curs**, per tant la immersió és dolenta (amb els efectes negatius que aquesta idea té per a la llengua catalana). A més, s'estalviaria el desconcert i desorientació que li provoca a l'alumnat deixar d'assistir a certes hores de classe de diferents matèries per rebre el suport de català i també de castellà. Per a l'administració educativa significaria concentrar uns recursos que actualment estan distribuïts entre els centres escolars i són insuficients en la majoria de casos, i d'aquesta concentració de recursos i professorat en sortiria un estalvi més que evident: basta fer un càlcul aproximat de 10 hores per centre -pensant exclusivament en centres de secundària- per atendre la immersió -independentment del nombre d'alumnat que tingui cada centre- i surt un caramull d'hores invertides, sense tenir massa clars quins són els resultats que se n'obtenen.
4. Complementàriament al punt anterior, mantenir en els centres una immersió -classes de suport amb horari molt reduït- de consolidació per garantir l'avenç i progressió d'aquest alumnat en el seu aprenentatge de la (les) llengua (llengües) que és el vehicle indispensable per a tota la resta de la tasca formativa i educativa.

"...adaptant els models d'avaluació inicial i els materials didàctics a les característiques escolars i culturals d'aquests alumnes..."

5. Fer del pla d'acollida lingüística i cultural (PALIC) de cada centre un document, real i efectiu de

treball, que es revisa any rere any per adaptar-lo en cada moment a una realitat canviant i diferent que es té amb aquest alumnat nouvingut. Recollir dins el PALIC totes aquelles mesures necessàries per a l'adaptació de l'alumnat -professorat-tutor i alumnes tutors dels nouvinguts, adaptacions curriculars...- i inserir-lo dins el PEC de manera cohesionada i comptar amb el màxim consens del claustre de professorat, del consell escolar i de tota la comunitat educativa.

6. Formació inicial i continuada del professorat, una de les grans assignatures pendents en el nostre sistema educatiu. Una formació inicial quasi sempre més pensada en el que ja es fa que no en el que es veu venir; una formació continuada, dissenyada sense un diagnòstic de les necessitats d'actualització del professorat ni de les demandes d'una societat que evoluciona, que ofereix com els grans magatzems molts de productes, però on sovint els que més falten són els més necessaris i urgents. Una formació inicial o continuada que no té en compte, per ara, entre altres:

- La necessitat de donar orientacions metodològiques dels processos d'ensenyament i aprenentatge de segones llengües dins uns models educatius (més o menys inclusivament) que es mouen, amb la idea de compensació, entre els grups de suport i els programes d'acollida per a nouvinguts, tot ignorant qualsevol plantejament intercultural per preservar la llengua d'origen.
- El coneixement i reconeixement de les diferències culturals de l'alumnat nouvingut, per tal de facilitar la seva integració en el nostre sistema educatiu i per millorar la tasca dels docents adaptant els models d'avaluació inicial i els materials didàctics a les característiques escolars i culturals d'aquests alumnes a fi de fer més assequible el seu procés d'aprenentatge i integració.

Per acabar, és clar que podríem enumerar unes quantes propostes més i podríem parlar de la necessària col·laboració i connexió de distintes instàncies administratives que des d'altres àmbits tenen a veure amb la immigració -també d'entitats privades com són els diferents col·lectius i associacions d'immigrants, organitzacions de defensa o solidaritat dels drets d'aquest segments de la població-, però bastaria per començar per alguna banda aconseguir que els centres docents siguin aquelles estructures que treballaran perquè aquest alumnat tingui la mateixa formació i pugui gaudir de les mateixes oportunitats que la resta. ■